

Magyar mérnökök évfordulói 2021-ben

Jelmagyarázat

* született

+ elhunyt

275 éve, 1745-ben

* **Magyar István** (Zala vm., 1745 – Győr, 1801. febr. 4.): mérnök. Matematikai képesítését a nagyszombati egyetemen szerezte 1773 – 1776 között. Gyakorlati tevékenységét uradalmi mérnökként kezdte, majd 1781-től 1787-ig Győr vármegye mérnöke volt, amikor a II. József-féle felméréssel kapcsolatban elmozdították állásából. Ettől kezdve ismét uradalmi mérnökként dolgozott, míg 1794-ben megyei útbiztosi állást kapott. Mintegy másfélszáz térképe maradt fenn. – *Irodalom: Turányi Kornél: Laáb Gáspár és M. I. Két kultúrmérnök műszaki szolgálatunk úttörői közül (Budapest, 1958).*

200 éve, 1821-ben

* **Zsigmondy Vilmos** (Pozsony, 1821. máj. 14. – Budapest, 1888. dec. 21.): bányamérnök, az MTA I. tagja (1868). Főiskolai tanulmányait a selmecebányai Bányászati és Erdészeti Akadémián 1842-ben fejezte be. 1843-ban állami szolgálatba lépett. 1846-ban a Szabadalmazott Osztrák Államvasúttársaság bányamérnöke, s ott Szlávy Józseffel (a későbbi miniszterelnökkel) együtt a szabadságharc alatt a resicai vas- és acélművek üzemét teljesen átállították a honvédség felfegyverzéséhez szükséges fegyver- és lőszeranyag gyártására. Ezért Olmütz várában rabságot szenvedett, ahonnan 1850-ben szabadult. 1860-ban a fővárosba költözött, hogy magánmérnöki gyakorlatot folytasson. Nevét elsősorban sikeres artézi kútúrásaival tette ismertté. Az elsőt 1865 évben fúrta Harkányban, 1866 – 67-ben a margitszigeti, majd a lipiki és alsúti fúrásokat vezette. 1868-ban kezdte meg a városligeti kútúrását, melynek további munkálatait 1876-ban unokaöccsének, ~ Bélának adta át. Az elkészült kút 970 m mélységű és 74 C°-os termálvizet szolgáltatott. Az 1879-ben befejezett petrozsényi fúrásokkal gazdag kőszéntelepeket tárt fel. Fúrásainak földtani és hidrológiai tanulságairól értékes tanulmányokban számolt be a Földtani és Természettudományi Közlönyben és a Bányászati és Kohászati Lapokban. A magyarországi geotermikus (hőenergia nyerését célzó) kutatásoknak úttörője volt. A közéletben is szerepet vállalt. 1875-től élete végéig a selmecebányai kerület képviselője volt szabadelvű párti programmal. 1883-ban főleg az ő fáradozásainak hatására szabályozták a bányanyugdíjakat. 1883-ban a Földtani Társulat alelnökévé választották. 1967-ben az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület tiszteletére Zsigmondy Vilmos emlékérmét alapított. – *Főbb művei: Bányatan... (Pest, 1865); Tapasztalataim az artézi szökőkutak fúrása körül (MTA székhely, Pest, 1871); A városligeti artézi kút Budapesten (Budapest, 1878).* – *Irodalom: Böckh János: Zs. V. (Budapest, 1890); Péch Antal: Emlékbeszéd Zs. V. 1. tagról (MTA Emlékbeszédek, Budapest, 1891); Sárközy Imre: Régibb vízimérnökeink... (Budapest, 1897); Csath Béla: A Zsigmondyak szerepe a magyar vízkutatás és fúrás történetében. (Budapest, 1983), Ágoston István: A nemzet inzellérei (Szeged, 2001)*

175 éve, 1846-ban

+ **Lechner József** (Ómoldova, 1791 – Buda, 1846. febr. 20.): mérnök. Tanulmányait 1815-ben a pesti Mérnöki Intézetben végezte s az állami műszaki igazgatás, a Helytartótanácsához tartozó Építési Igazgatóság munkatársa lett. 1822-től a kassai kerületi igazgatóság adjunktusaként a Felső-Tisza szabályozásával foglalkozott. 1826-ban az Építési Igazgatóság budai központjába került, majd építési főig. lett. Foglalkozott a pesti Duna-szakasz szabályozásának kérdésével (1842) s az 1838-as árvíz tanulságai alapján a jégtorlódás megakadályozása érdekében a soroksári Duna-ág elzárását sürgette. – *Irodalom: Fodor Ferenc: Magyar vízimérnökök... (Budapest, 1957).*

+ **Vásárhelyi Pál** (Szepesolaszi, 1795. márc. 25. – Buda, 1846. ápr. 8.): a reformkor legjelentősebb vízimérnöke, a Tisza-szabályozás tervezője, az MTA tagja (l. 1835, r. 1838). Oklevelét a pesti tudományegyetem Mérnöki Intézetében 1816-ban szerezte. A Körösök fejmérésénél Huszár Mátyás mellett kezdte működését 1819-ben. 1823-tól ugyancsak Huszár mellett, a Duna-felmérés munkatársa, majd 1829-től a munkálatok vezetője. Vezetésével készült a Duna Pétervárad-Orsova közti szakaszának felvétele, s a legnehezebb al-dunai szakasz térképe (1832 – 1834). 1833-tól Széchenyi István mint Duna-szabályozási kir. biztos irányítása alatt elkészítette az al-dunai Vaskapu szabályozásának tervét, majd megkezdte – a később Széchenyiről elnevezett – al-dunai út építését (1834 – 1835), valamint a Vaskapu szabályozását (1834 – 1837), amit azonban a kormánytámogatás megvonása miatt nem sikerült befejeznie. (Az al-dunai Vaskapu szabályozását ~ felvételei és korszerűsített tervei alapján csak jóval a kiegyezés után, 1889 – 1896 között hajtotta végre a magyar kormány.) Közben 1833 – 1834-ben a szabályozáshoz szükséges eszközök beszerzése érdekében Széchenyivel hosszabb Ny-európai tanulmányútra ment. 1837-ben mint I. hajózási mérnököt a Vízügyi és Építészeti Főigazgatóság budai központjába osztották be, s itt 1841-től központi hajózási felügyelői minőségben részt vett az ország legkülönbözőbb részein folyó vízi munkálatok ellenőrzésében és irányításában. 1843-ban készítette el egyik legfontosabb munkáját, a Dunának és mellékfolyóinak az Adriai-tenger szintjére vonatkoztatott magasságmeghatározását. Fő műve a Tisza-szabályozás koncepcióterve, amelyet az 1833 – 1845 között Lányi Sámuel vezetésével végrehajtott Tisza-felmérés adatai alapján és az ennek során készült szabályozási részlettervek felhasználásával dolgozott ki. A Tisza felső szakaszának szabályozására vonatkozó Előleges javaslatát 1845. jún. 8-án terjesztette elő, majd a szabályozás alapelveinek elfogadása után 1846. márc. 25-én benyújtotta *A Tisza folyó általános szabályozása...* tervét is. Tervének alapelve szerint a folyószabályozást és az ármentesítést egységes feladatként kell kezelni, az árvizek levonulásának meggyorsítása érdekében a folyó hossz-szelvényét átvágásokkal meg kell rövidíteni. A költséges terv a Tiszavölgyi Társulat választmányának ülésén heves vitákat váltott ki, melyek során – terve védelmezése közben – szívszélhűdést kapott és meghalt. A ~ halála után meghívott külföldi szakértő, Pietro Paleocapa eltérő véleménye károsan befolyásolta a megindult munkálatok tervszerűségét. Ezek felülvizsgálata a ~-féle tervhez való fokozatos visszatérést tette szükségessé, s a Tisza szabályozását végül is teljesen ~ elgondolásai alapján hajtották végre. Már ~ felismerte, hogy a világ egyik legkiterjedtebb és leggazdagabb ásványgyógyvíz-készlete és vízi hőenergiakincse az Alföld alatt rejtőzik kihasználatlanul. ~ sürgette az Alföld felszíni és föld alatti vizei problémáinak feltárását. Számos – részben kézirat, részben nyomtatásban is megjelent – tanulmánya maradt fenn (háromszögelési és szintezési utasítások, folyószabályozási tervek, hidraulikai mérések stb.). Ezek közül a legjelentősebb a folyók átlagsebességét valamely kereszt-szelvényben megadó matematikai formula, valamint a Berettyó szabályozásáról szóló akadémiai székfoglaló értekezése. – *Főbb művei: Introductio in praxim triangulationis (Pest, 1827); A buda pesti állóhid tárgyában (Pest, 1838); Néhány figyelmeztető szó a vaskapui ügyben (Pest, 1838); A sebesség fokozatáról folyóvizeknél, felvilágosítva egy a Dunán mért*

keresztmetszés és abban talált sebességét által. . . (A Magyar Tudós Társ. Évk. 1845). – Irodalom: Györy Sándor: Emlékbeszéd (MTA Évk. 1860); Gonda Béla: V. P. élete és műve (Budapest, 1896); Sárközy Imre: Régibb vízi mérnökeink életéből (Budapest, 1897); Mosonyi Emil: V. P. emlékére (Budapest, 1955); Károlyi Zsigmond: A vízhasznosítás, vízépítés és vízgazdálkodás története Magyarországon (Budapest, 1960). – Szi. Vörösmarty Mihály: V. P. sírkövére; Garay János: V. P. emlékére (versek); Horváth Árpád: A reformkor mérnöke (r., Budapest, 1956).

150 éve, 1871-ben

+ **Adriany János** (1799 – Miskolc, 1871. márc. 19): bányamérnök. 1834-től 1841-ig mint helyettes tanár vezette a selmecbányai akadémia matematikai tanszékét. 1847-től 1851-ig a bányatan és bányamérten tanára. Ezt követően mint főbányatanácsos a szomolnoki kincstári bányahivatal főnöke, s ez idő alatt a borsodi szénbányászat megindulásánál végzett alapvető munkát. Az általa szerkesztett szivattyú ismertté tette nevét külföldön is. Róla nevezték el a borsodi szénelőfordulás egyik telepét. – *Irodalom: Pauer János: A Selmecbányai Magyar Kir. Bányászati és Erdészeti Akadémia Története (Selmecbánya, 1896).*

+ **Czekelius Dániel** (Nagyszeben, 1806. dec. 12. – Nagyszeben, 1871. okt. 17.): paleontológus, mérnök. A műegyetemet Bécsben végezte, majd külföldi tanulmányútról visszatérve Vajdahunyadon, Nagyszebenben (1839-56), Temesvárott (1856-65) és ismét Nagyszebenben (1865-69) működött mint főmérnök. – *Művei: Fundort eines fossilen Elephantenzahnes (Hermanstadt, 1852); Das Alluvium in Siebenbürgen (Hermannstadt, 1853); Über die Verbreitung der Salzquellen und des Steinsalzes in Siebenbürgen (Hermannstadt, 1854); Notizen über die Thermen von Oláh-Toplicza, Lanka-Peszkár und Csik-Tapolcza (Hermannstadt, 1866). (E tanulmányai a Verhandlungen und Mitteilungen des Siebenbürgischen Vereins für Naturkundéban jelentek meg.)*

* **Garády Sándor** (1871 – 1944): kultúrmérnök, régész. Pályáját a MÁV-nál kezdte. A Tanácsköztársaság idején tanúsított magatartásáért 1920-ban kényszernyugdíjazták. Ezután régészettel foglalkozott. Első ásatásait 1931-ben kezdte, célja a középkori Nyék és Mátyás kir. vadaskertjének feltárása és meghatározása volt. Érdemeket szerzett a középkori Buda topográfiájának kutatásában. Bombatalálat áldozata lett. – *Főbb művei: Mátyás király budai vadaskertje (História, 1931, 1932); Mátyás király budanyéki kastélya (Tanulmányok Budapest múltjából. I. Budapest, 1932); A Szt. Lőrincről elnevezett budamelléki páloskolostor (Tanulmányok Budapest múltjából, III. Budapest, 1934)*

* **Pöschl Imre** (Selmecbánya, 1871. nov. 25. – Budapest, 1963. márc. 4.): gépészmérnök, műegyetemi tanár, a műszaki tudományok doktora (1952). ~ Ede fia. A budapesti műegyetemen 1893-ban szerezte meg oklevelét. 1893–95-ben Zipernowsky Károly mellett tanársegéd. 1896 elején, külföldi tanulmányútja befejeztével a Ganz-gyár villamossági osztályához került. Itt 1899-től a próbaterem vezetője; 1906-tól kezdve a villamos motorok továbbfejlesztése, korszerűsítése fűződik nevéhez. 1917-ben a budapesti műegyetem meghívott előadója lett, 1920-ban pedig ugyanott magántanári képesítést nyert. 1925-től műegyetemi ny. r. tanár. 1917-től Kandó Kálmán munkatársaként részt vett a kísérleti fázisváltós mozdony, majd ennek alapján az új, 50 periódusú vontatási rendszer kifejlesztésében. A villanymozdony gépein kívül főként a szinkrongenerátorok gerjesztő dinamoinak fejlesztése foglalkoztatta. 1925-től a Magyar Elektrotechnikai Egyesület szakosztályi elnöke, 1961-től díszelnöke. Az Indukciós motorok fordulatszám változtatásáról c. tanulmányával 1926. évi jubileumi

Zipernowsky-díjat kapott. Mérnök generációkat nevelő kiváló pedagógus volt, aki előadásában az elmélet és gyakorlat követelményeit ritka összhangba tudta hozni. – *Főbb művei: Egy- és többfázisú indukciós motorokról (Polytechnikai Szle, 1907); Szellőzés befolyása az elektromos gépek méretezésére (Elektrotechnika, 1909); Zárt motorok ipari alkalmazása (Elektrotechnika, 1911); Elektromos gépek üzembiztonságáról (Elektrotechnika, 1913); Elektromos gépek üzemi viszonyairól (Elektrotechnika, 1918); Indukciós motorok fordulatszám változtatásáról (Elektrotechnika, 1926); Elektrotechnika (Kellner Józseffel, I – III., Budapest, 1922 – 26); A Kandó-féle fázisváltós vontatású rendszerről (Technika, 1930).* – *Irodalom: Gohér Mihály: P. I. (Elektrotechnika, 1963. 4. sz.); Berényi László: Megemlékezés P. I.-ről (Járművek és Mezőgazd. Gépek, 1963. 9. sz.); Eisler János: P. I. (Villamosság, 1963. 4. sz.)*

* **Varsányi Emil** (Kassa, 1871. márc. 14. – Budapest, 1938): gépészmérnök. Mérnöki oklevelét 1895-ben szerezte. Gyakorlati tevékenységét a Pesti Hengermalomnál kezdte, ahol mint műszaki vezető működött. Később az Első Gazdasági Gépgyár műszaki igazgatója, majd magánmérnök. 1909-ben műszaki doktori oklevelet, 1913-ban egyetemi magántanári képesítést nyert. 1922-től műegyetemi rk. tanár. 1931-ben a felsőház tagja lett. Malomipari technológiai gyakorlati és szakirodalmi munkássága egyaránt jelentős. – *Főbb művei: A takarékos kazánüzem (Budapest, 1904); A melegség, nedvesség s a különböző tisztítási módok befolyása a búzára és a lisztre (Budapest, 1909).* – *Irodalom: V. E. (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlöny 1938.)*

* **Vitális István** (Pusztaszenttornya, Orosháza, 1871. márc. 14. – Budapest, 1947. nov. 9.): geológus, műegyetemi tanár, az MTA tagja (l. 1920, r. 1945). egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1893-ban Lóczy Lajos mellett tanársegéd a műegyetemen. 1894-től rövid ideig Budapesten, majd Selmecebányán volt gimn. tanár. 1903-ban a selmecebányai főiskolai adjunktusa. 1912-től a selmecebányai főiskolán előbb az ásvány-földtani, 1923-tól Sopronban a földtan-telepismereti tanszék tanára. 1919–20-ban rektor. Szerepe volt a főiskolának műegyetemi rangra emelésében. 1941-ben vonult nyugalomba, 1942-ben a Magyarhoni Földtani Társulat tb. tagjává, 1945-ben elnökévé választotta. Részt vett a Balaton környékének tanulmányozásában, az Erdélyi-medence, az Egbell környéki és kárpátaljai szénhidrogénkutatás földtani felvételeiben. Fő eredményeit a szénkutatás terén érte el. Javaslatára tárták fel a nagyegyházi, a zirci-jásdi, az esztergomi-ligethegyi eocén barnakőszén, a Magyaregregy-Nagymányok közti liász kőszén stb., felkutatta a mátraaljai pannóniai fás barnakőszéntelepeket. – *Főbb művei: A balatonvidéki bazaltok (Budapest, 1911); Magyarországi magnezit előfordulások (Bány. és Koh., L. 1914); Új eocén szénkincs Németegyházán Bicske határában (Bányászati és Kohászati Lapok 1927); Halimbvidéki bauxitok és hasznosításuk (Bány. és Koh. L, 1932); Recski arany-, ezüst és rézércbánya (Bányászati és Kohászati Lapok 1933); Úrkúti mangánérc (Bányászati és Kohászati Lapok 1935); Csonkamagyarországi földgáz- és földolajkutatás eredményei és kilátásai (Bányászati és Kohászati Lapok 1937); Kátrányos barnaszén a Mátrahegységben (Bányászati és Kohászati Lapok 1946); Szénkészletünk, a vízveszély és a védekezés (Bányászati és Kohászati Lapok 1947); Oligocén, eocén és paleocén fényes barnaszén felkutatása a Magyar Középhegység dunántúli részében (MTA székfoglaló, Budapest, 1947).* – *Irodalom: Jakoby László: V. I. (Bány. és Koh. L, 1947); Vendel Miklós: V. I. emlékezete (Földtani Közlöny, 1947).*

125 éve, 1896-ban

+ **Barna János** (Mád, 1896. márc. 31. – Budapest, 1986. júl. 1.): vegyész mérnök. 1914-ben érettségizett Kassán, majd 1918-ban a budapesti műegyetemen vegyész mérnöki oklevelet szerzett. 1919-től 1949-ig a Magyar Posta szolgálatában állt, a Posta Kísérleti Állomáson dolgozott mint postafőmérnök, posta műszaki tanácsos és 1941-től mint műszaki igazgató. A posta által felhasznált anyagok minőségének ellenőrzésével foglalkozott, majd részt vett egy forgóhengeres viszkoziméter megszerkesztésében. Itt kötött barátságot a későbbi Nobel-díjassal, Békésy György fizikussal, aki az ő támogatásával került 1946-ban a stockholmi Karolinska Intézetbe. 1950–51-ben a Vegyesbányászati Vállalat laboratóriumvezetője. 1951-től a Bányászati Kutató Intézet tudományos munkatársa, majd főmunkatársa 1969-ig, nyugdíjazásáig; ezt követően 1977-ig tudományos tanácsadó. Az utóbbi helyen a hazai betonok ipari hasznosításának problémáival foglalkozott, s e témában számos tanulmányt tett közzé hazai és külföldi szaklapokban. Tagja volt az Országos Találmányi Hivatal Betonít Bizottságának. – *Főbb művei: Hazai betonok tulajdonságai a felhasználhatóság szempontjából (Budapest, 1952); A betonok ipari felhasználása (Budapest, 1954). – Irodalom: Ipolyi Károly: B. J. (Posta és Távközlési Szaklap, 1986. 11. sz.); Publikációinak bibliográfiája (Bányászati Kutató Intézet Közleményei, 1972. 1–2. sz.).*

* **Csonka Pál** (Budapest, 1896. júl. 8. – Budapest, 1987. nov. 26.): építészmérnök, egyetemi tanár, a műszaki tudomány doktora (1952), Kossuth-díjas (1954), Állami díjas (1983). Édesapja, ~ János volt a karburátor feltalálója. A Budapesti Lónyai utcai gimnáziumban érettségizett, majd 1914-től – kétévi katonai szolgálattal megszakítva – 1920-ig a József nádor műegyetem építészeti karának volt hallgatója, itt szerezte meg 1920-ban építészmérnöki oklevelét. Másodéves hallgató korában elnyerte a Horváth Ignác-pályadíjat. Kezdő mérnökként több városrendezési pályázaton részt vett: 1921-ben a Margitsziget, 1922-ben Székesfehérvár, 1923-ban pedig a Szombathely rendezésére kiírt pályázaton nyert második díjat. Pályája kezdetén építésvezetőként dolgozott, 1928-ban építőmesteri szakvizsgát is tett. 1927-től fizetés nélküli gyakornok a műegyetem alkalmazott szilárdságtani laboratóriumában. 1928-1936 között az egyetemi építészeti osztályán a matematika meghívott előadója. 1930-1936 között az alkalmazott szilárdságtani tanszék adjunktusaként tanított, 1931-1936 között h. tanárként vezette a tanszéket. 1933-ban magántanári képesítést nyert, 1936-ban a tanszék ny. rk. tanárává, 1939-ben ny. r. tanárává nevezték ki. 1945-1957 között tanszékvezető egyetemi tanár. 1957-től 1969-ig, nyugdíjba vonulásáig az MTA szilárdságtani kutatócsoportjának vezetője, 1969-től tudományos tanácsadója volt. Az Acta Technica és a Műszaki Tudomány-technika szerkesztője. A műszaki mechanikai létesítmények elmélete és vizsgálata, a szilárdságtan és építésmechanika, a rugalmasság- és képlékenységtan terén elért eredményeiért a műszaki tudományok doktora címet kapta meg, a képlékeny kihajlásra és a rugalmas körhengerhézra vonatkozó kimagasló eredményeiért Kossuth-díjjal, a műszaki mechanika, a szilárdságtan és az építéstechnika tudományterületén elért eredményeiért pedig Állami díjjal tüntették ki. Héjszerkezetek c. monográfiája (Budapest, 1981) a hazai tartószerkezeti szakirodalom kiemelkedő alkotása. Tervei szerint épült a taksonyi templom ellipszis alakú héjszerkezettel készült kupolája. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet a Czigler- és Honán-pályadíjakkal tüntette ki. Számos hazai és külföldi tudós testületnek, így a Nemzetközi Elméleti és Alkalmazott Mechanikai Unió (IUTAM) Magyar Nemzeti Bizottságának, a Nemzetközi Héjszerkezeti Egyesületnek (IASS) t., a Lengyel Elméleti és Alkalmazott Mechanikai Társ.-nak pedig külső tagja volt. – *Főbb művei: Rugalmasságtan (Budapest, 1930); Bevezetés a héjboltozatok elméletébe (Budapest, 1931); Statika (1-2. Budapest, 1951-52); Statikai példatár (1-2. Budapest, 1951-54); Membránhézjak (Budapest, 1965; Berlin, 1966; Varsó, 1969). – Irodalom: Major Máté: Cs. P. nyolcvanéves (Műszaki Tudomány, 1976); Dulácskáné Szederjei Ilona-Dulácska Endre: Cs. P. professzor. A tanár és tudós életútja (Magyar Építőipar, 1979. 3. sz.); Mentés Endre: Cs. P. 85 éves*

(*Magyar Építőművészet*, 1981. 3. sz.); *P (ető) G(ábor) P (ál): Szilárd életmű (Népszabadság*, 1983. ápr. 8.); *N. n.: Elhunyt Cs. P. (Magyar Nemzet*, 1987. nov. 28.).

* **Ecker Ferenc** (Újpest, 1896. nov. 6. – Budapest, 1978. febr. 12.): mérnök, Kossuth-díjas (1955). Budapesten elvégezte a felsőiparisk.-t. Ezután hajógépész volt. 1923-tól a Magnezitipari Tűzállóanyaggyárban műhelyfőnök, majd műszaki tisztviselő, 1953-tól nyugalomba vonulásáig (1962) főmérnök. 1950-ben egy gyári munkacsoport élén kidolgozta az új gyárrész műszaki és technológiai terveit, majd vezette felépítését és üzembe helyezését, az új gyárrész részére hidraulikus téglaprést tervezett. Munkatársaival új típusú bázikus tűzálló téglát és kemencefalazási eljárást dolgozott ki, melyet 1961-ben szabadalmaztak.

* **Fehrentheil-Gruppenberg László** (Brassó, 1896. jan. 30. – Szigliget, 1943. júl. 9.): mérnök. Oklevelét a budapesti műegyetemen szerezte. Magánmérnöki gyakorlatot folytatott; jelentős szerepe volt a főváros 1935–1944. évi új felmérésében. Szakirodalmi munkássága számottevő. – *Főbb művei: Az állami földmérés reformja (Térképészeti Közlöny 1926); A múlt század nagy földreformja (Geodéziai Közlöny, 1932); Egy dunántúli község birtokviszonyai (Geodéziai Közlöny, 1932); A római földmérők (Geodéziai Közlöny, 1932); A kormány nemzeti munkaterve és a tagosítás (Geodéziai Közlöny, 1933); A XVIII. század földmérő eszközei (Térképészeti Közlöny, 1933); Budapest felmérése (Magyar Szle, 1936); Az első magyar műszaki főiskola (Technika, 1937).*

* **Finály Lajos /ifj. Kendi-Finály/** (Budapest, 1896. máj. 6. – Quebec /Kanada/, 1975. máj. 31.): okl. mérnök, igazságügyi szakértő (1938). 1923–1925 között a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű (Ózd), majd az angol érdekeltségű Prister Rt. Műveknél dolgozott. Ennek 1948. évi államosítása után 1948–1952 között előbb az ÁMTI-hoz, majd a MÉLYÉPTERV-hez került osztályvezetőként, mint az ország akkori egyik legismertebb szennyvíztechnológusa. 1952-ben nyugdíjazták, de 1954-ben az akkor megalakított VIZITERV szakértője lett. 1965-ben családja után Kanadába költözött, és ott is elismert szennyvíztechnológusként tevékenykedett. Már az 1920-as években a házi szennyvizek és a biológiai szennyvíztisztítás szakmai kérdéseit ismertette a haza szakajtóban (első cikke a Hidrológiai Közlönyben 1930-ban jelent meg), az 1940-es években részt vett a mérnöktovábbképzésben, és könyvet írt a szennyvíztisztításról. Cikkei, publikációi a szennyvíztisztítás és -kezelés témaköréből kerültek ki. Magyarországi tartózkodása alatt a Magyar Hidrológiai Társaság 1952/53-ban alakult Szennyvíz szakosztályának igen aktív, alapító tagja volt, sokat tett a fiatal szakemberek kinevelése érdekében.

+ **Ghyczy Géza** (Tata, 1837. máj. 2. – Budapest, 1896. aug. 15.): mérnök, műegyetemi tanár. Előbb bölcséletet végzett, majd Bécsben mérnöki oklevelet szerzett. 1860-tól József főhg.-nél jószágigazgató, 1877-től a budapesti műegyetemen a könyvviteltan és kereskedelmi számtan h., majd 1879-től 1885-ig r. tanára, 1885-ben a Budapesti kereskedelmi akadémia igazgatója lett. 1887-től tagja volt a tanárvizsgáló bizottságnak, 1890–91-ben egyik alelnöke a közoktatási tanácsnak. Neve elsősorban mint közgazdasági szakíróé volt ismeretes. – *Főbb művei: A kamatláb meghatározása a járadékszámításban (Budapest, 1890).*

* **Marchart József** (Debrecen, 1896. okt. 15. – Debrecen, 1964. szept. 15.): vízépítő mérnök. Gyakorlati működését az Alsó- szabolcsi Tiszai Ármentesítő Társulatnál kezdte, előbb mint gátfelügyelő, majd gépészmérnöki diplomájának megszerzése (1933) után mint szakaszmérnök. Korszerűsítette a társulat ármentesítő műveit és fejlesztette belvízlevezető hálózatát. Utóbb részt vett a

tiszalöki öntözőrendszer tervezésében is. 1956-tól 1960-ig a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság műszaki vezetője. – *Irodalom: Ihrig Dénes: M. J. (1896 – 1964) (Vízügyi Közlemények 1965).*

* **Schlattner Jenő** (Salgótarján, 1896. július 21. – Budapest, 1975. október 10.) Kossuth-díjas gépészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa. Diplomáját 1921-ben a Műszaki Egyetemen szerezte. 1924-től a salgótarjáni Kőszénbánya Rt. dorogi erőműve és a szénleparló üzem vezetője volt. 1933-ban tervezte és szabadalmaztatta az első komplex barnakőszénleparló telepet. Nevéhez fűződik az úgynevezett Schlattner-kemence megépítése. Munkásságáért kapta Kossuth-díját 1951-ben. A műszaki egyetem díszdoktora (1961). Dorogon utcát neveztek el róla. *Művei: A dorogi leparlótelep és sajtolt kokszyártás (1936), A magyar barnaszénből előállítható kohókosz gyártása (1953).* - *Irodalom: Solymár Judit - Kovács Lajos: Dorogi Lexikon, (Dorog, 2008)*

* **Vavrincez Gábor** (Budapest, 1896. aug. 21. – Igal, 1979. febr. 18.): vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa (1971). Tanulmányait 1921-ben fejezte be a budapesti műegyetemen. 1921-24-ben a Selypi Cukorgyárban dolgozott. 1924-55 között a Kaposvári Cukorgyár vegyész főmérnöke, közben 1945-ben a Sárvári Cukorgyár fővegyésze volt. 1955-ben ismét a Selypi Cukorgyárnál lett fővegyész, innen vonult nyugdíjba 1958-ban, majd a Cukoripari Kutató Intézet tudományos munkatársaként folytatott kutatásokat. Tudományos munkássága kezdetén ásványok elemzésével, kristálytani vizsgálatokkal foglalkozott, a cukorrépával, a híglé-bepárlás kémiai kérdéseivel, de főként a kész cukorral, a szacharóz fizikai tulajdonságaival, kristályosodásával és a melasz képződésével. – *Főbb művei: Atlas der Zuckerkristalle, Darstellende Kristallmorphologie der Saccharose (Berlin, 1965).* – *Irodalom: Vukov Konstantin: Dr. V. G. (Cukoripar, 1979).*

100 éve, 1921-ben

* **Bátor Béla** (Budapest, 1921. jún. 1. – Budapest, 1990. jan. 15.): mérnök, a műszaki tudományok kandidátusa (1966). Budapesten érettségizett. 1945–46-ben a Duna-hidak építésvezetőségén műhelyfőnök. Közben a Felsőiparisk.-ban technikusai képzést szerzett. 1947-től 1954-ig a Magyar Optikai Művekben dolgozott. A Műszaki Egyetem elvégzése után az egyetemen az energetikát oktatta mint meghívott előadó. 1969-től 1981-ig az Energiafelügyelet igazgatóhelyettese volt. Nevéhez fűződik az első Heller-Forgó berendezés gépészeti tervezése. Kutatásaiban az égés és gázosítás elméletével foglalkozott. Tagja volt az MTA Energetikai Bizottságának. MTESZ-díjjal, Segner-díjjal tüntették ki. – *Főbb művei: A berendezések állagmegőrzésének, valamint az energiaveszteségek csökkentésének módszerei (Klopfér Jenővel és Szepesi Endrével, Budapest, 1951); Égés és robbanáselmélet. I. (Budapest, 1980, 1984).*

Bozóky-Szeszich Károly (Nagyvárad, 1921. szept. 4. – Budapest, 1985. jan. 10.): okl. mérnök. Munkássága egy életen keresztül szorosan kapcsolódott a magyar „vizes” mérnökképzéshez. Indokolatlan, világnézeti mellőzések miatt posztumusz docensi kinevezésére csak halála után, 1992-ben került sor. Szakmai működésének fő területe kezdetben a mezőgazdasági vízgazdálkodás, majd 1964-től a vízellátás, a számítógéppel segített tervezés és üzemeltetés volt. Nevéhez kötődik a számítógép alkalmazásának, oktatásának és gyakorlásának beindítása a mérnöki karon. Az általa 1966-ban konzultált diplomázók elsőként használtak számítógépet. Az egyetemi KK-munka keretében sok víziközmű tervezési munkában vett részt. Pozsony vízellátási hálózatának fejlesztésével kapcsolatos munkáját (társtervezők Dávidné Deli Matild és Dulovics Dezső) a BME rektora 1973-ban nívódíjjal ismerte el. Mintegy 27 publikációja, tanulmánya jelent meg, 10 egyetemi jegyzet írója, társszerzője.

* **Bözsöny Dénes** (Pécs, 1921. jún. 7. – Budapest, 1987. márc. 7.): vízmérnök, a műszaki tudományok doktora (1968). műegyetemi oklevelének megszerzését követően 1950-től tíz éven át az egyetemi vízépítési tanszékének adjunktusaként vezette a hazai vízenergia fokozottabb kihasználásához, ill. a folyamszabályozási tervezésekhez nélkülözhetetlen hidraulikai modellkísérleteket. 1959-77 között az Országos Vízügyi Főigazgatóság osztályvezetője volt. Szerepet vállalt az első vízgazdálkodási keretterv kidolgozásában, Magyarország felszín és felszín alatti vízkészleteinek feltárásában. A nemzeti vízügyi kapcsolatok elmélyítése terén számos két- és többoldalú vízgazdálkodási együttműködési megállapodás fűződik nevéhez. 1951-1965 között a Magyar Hidrológiai Társ. főtítkára, 1985-ig alelnöke volt. Tanulmányai, könyvei, egyetemi jegyzetei a hidraulikai mérésekkel, a vízkészlet-gazdálkodás elméleti és gyakorlati alapjaival, valamint a rendszertervezés és -szervezés tudományos hátterével foglalkoznak. – *Irodalom: Karkus Pál: B. D. 1921-1987 (Hidrológiai Közlöny, 1987. 1. sz.).*

* **Budavári Kurt** (Fischern/Csehország, 1921. júl. 19. – Budapest, 2016. márc. 12.), okl. mérnök, munkásságát 1943–1944-ben magánmérnöki irodáknál kezdte, ahol tereprendezési, víztelenítési és földmérési munkákat végzett. Ezt követően 1945–1946-ban geodéziai felmérésekkel segítette az Országos Földbirtokrendező Tanács munkáját. 1948–1951-ben a budapesti vízgazdálkodási körzet építésvezetője volt, majd közel négy éven keresztül a MEVIÉP osztályvezetője, 1954–1960 között pedig a VIZITERV irányító tervezője, öntözési csoportvezetőjeként tevékenykedett – közben 1955-től 1960-ig Albániában volt kiküldött öntözési szakértő. 1960–1976 között az OVF, ill. OVH Vízhásznotási osztály-, majd főosztály vezetője volt. Tevékenysége során egymillió hektár öntözését lehetővé tevő öntöző főcsatornák, öntöző rendszerek, esőztető öntözőfürtök, hígtrágya hasznosítások létesítését irányította, közöttük is kiemelkedik a Kiskörei Vízlépcső és öntözéseinek megvalósítása. Az öntözéses vízhasznosítás témakörökben több tankönyvet, főiskolai jegyzetet, kézikönyvet írt, ill. cikket publikált. Tagja volt a FAO és az ICID Magyar Nemzeti Bizottságainak, az MTA Vízgazdálkodási Bizottságának, a KGST Meliorációs Albizottságának, a Magyar–Román Vízügyi Vegyes bizottságnak.

* **Czirák József** (1921. augusztus 4. Celldömölk - 2009. január 31. Budapest) Okleveles mérnök és balneológus, egyetemi doktor, a hazai ásvány- és gyógyvizek kiemelkedő kutatója. A Magyar Hidrológiai Társaság Balneotechnikai Szakosztálynak volt éveken át titkára, majd elnöke. Fáradhatatlan munkabírással a hazai ásvány- és gyógyvizeket több mint 100 tanulmányban, 11 összefoglaló jelentésben és számos előadásban ismertette itthon és külföldön. 1991-ben a MHT Tiszteleti tag kitüntetésben részesítette.

* **Dobrányi Géza** (Eger, 1921. márc. 1. – Budapest, 1990. aug. 3.): vegyész mérnök, állami díjas (1966). A budapesti műegyetemen 1943-ban szerzett diplomát. Zemplén Géza műegyetemi tanszékén kezdte meg munkáját. 1943-1951 között a Chinoin Gyógyszervegyészeti Gyár kutatómérnöke, majd üzemvezető-h.-e volt. 1951-ben a Magyar Filmlaboratórium Vállalat Gyarmat utcai kísérleti laboratóriuma vezetőjeként kezdett el fotokémiával foglalkozni. Utóbb a Magyar Filmlaboratórium Vállalat igazgatója lett. A fotokémia mellett a fototechnika és fotóművészet fejlődését is figyelemmel kísérte. Nagy szerepe volt a színesfilm-kidolgozás ellenőrzött, biztonságos feltételeinek kialakításában, s ennek elterjesztésében. A 60-as, 70-es években előadásokat tartott, melyek révén egész fotós nemzedék számára tette érthetővé a fotokémiai folyamatokat és azok összefüggéseit. A filmkidolgozás kémiája (Budapest, 1954) c. munkájában a felvétel-technika és kidolgozás kémiai vonatkozásait és összefüggéseit foglalta össze. Kevés számú írása a Fotó c. lapban jelent meg. A Magyar Fotóművészek Szövetségének alapító tagja, az Optikai, Akusztikai és Filmtechnikai Egyesület

(OPAKFI) Fotográfiai és Filmszakosztályának elnöke, a Nemzetközi Filmtechnikai Szövetség (UNIATEC) elnökségének örökös tagja volt. Számos kitüntetésben részesült, többek között az OPAKFI Petzval-díját (1970), MTESZ-díjat (1986) kapott. – *Művei: A filmkidolgozás kémiája (Budapest, 1954); Természetfényképezés (íff. Tildy Zoltánnal, Budapest, 1964).* – *Irodalom: D. G. (Népszabadság, 1990. aug. 8.); Erdélyi László Attila: Búcsú D. G.-tól (Fotóművészet, 1990. 2. sz.); S. E. [Schwannner Endre]: D. G. (1921-1990) (Fotó, 1990. 11-12. sz.).*

* **Hartner Mihály** (Ágfalva, 1921. aug. 5. – Sopron, 1979. ápr. 27.): geofizikus mérnök. 1953-ban szerzett geofizikus mérnöki oklevelet a Műszaki egyetemi soproni földmérőmérnöki karán. Az egyetemi elvégzése után az egyetemi geofizikai tanszékének tanársegédje, majd adjunktusa. Az oktatói munka mellett szakterülete elsősorban a tellurikus kutatás volt. A tellurikus mérések szakértőjeként vett részt 1956-1959 között a Kínában folyó geofizikai kutatásokban. Kínából hazatérve újra az egyetemi oktatásban tevékenykedett. 1974-től a Magyar Állami Földtani Int. Nyugat-magyarországi Területi Földtani Szolgálatánál dolgozott. A kínai Barátság Emlékérem (1959), a Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója (1974) kitüntetés odaítélésével ismerték el szakmai tevékenységét.

* **Horváth László** (Cinkota, 1921. jan. 7. – Budapest, 1990. okt. 30.): vegyész-mérnök, közgazdász, a közgazdaságtudományok kandidátusa (1973), Kossuth-díjas (1956), 1940-től a budapesti műszaki egyetemi Vegyész-mérnöki Karán tanult, itt szerzett diplomát 1945-ben. 1945-től műszaki fejlesztéssel foglalkozott. 1951-52-ben a Bánya- és Energiaügyi Minisztérium, 1952-től 1963-ig a Ruggya-áruipari vállalat főmérnöke volt. 1963-1966 között az Országos Gumiipari Vállalat (Taurus) vezérigazgatója. 1966-1975 között vezérigazgatója. 1975-77-ben nehézipari miniszterhelyettes, 1977-től az Országos Tervhivatal elnöke. 1982-89-ben az OVK főigazgatója volt. Tagja volt az MTA Vezetés- és Szervezéstudományi Bizottságának, 1975-1985 között az MSZMP KB-nak. 1985-től a Nemzetközi Vezetéstudományi Akadémiának egyetlen magyar tagja volt. 1967-től a Marx Károly Közgazdaságtudományi egyetemen óraadóként oktatott. Jelentős találmányokat szabadalmaztatott. 1953-ban a természetes kaucsuk extendálását dolgozta ki, 1956-ban a viszkózus szállítószalagot, 1960-ban az orientált szerkezetű gumitesteket, 1966-ban a nagynyomású hajlékony csövek csatlakozó elemeit. Kb. 20 további találmány társszerzője volt. Közgazdászként makrogazdasági kérdésekkel: a termelési szerkezettel, az ágazati irányítással, a szabályozó rendszerrel, vállalati stratégiával foglalkozott. Mintegy 100 tanulmány és könyv szerzője. – *Főbb művei: A vállalat távlati terve (Budapest, 1973); Gazdasági fogalmak (Budapest, 1987); Stratégia, vállalati tervezés a gyakorlatban (Budapest, 1987).*

* **Karászi Kálmán** (Nyíradony, 1921. aug. 30. – Székesfehérvár, 2001. jún. 15.): okl. mérnök. Munkásságát társulatoknál kezdte 1946-ban, majd 1949-től a Szolnoki Vízgazdálkodási Körzet alkalmazásában lépett állami szolgálatba, ahol szakaszmérnök volt. 1954-től már az akkor alakuló Szolnoki Vízügyi Igazgatóság (utóbb a Közép-Tiszavidéki Vízügyi Igazgatóság) műszaki osztályvezetője, majd igazgatóhelyettes főmérnöke. 1961-től 1983-ig – nyugdíjba meneteléig – a székesfehérvári VÍZIG (KDT-VÍZIG) igazgatója. Irányításával létesült a Balatoni Vízügyi Kirendeltség. A Balatoni Vízgazdálkodás Fejlesztési Program és a Velencei-tavi Fejlesztési Program kidolgozásának és végrehajtásának vezető egyénisége lett. Fő munkaterületei: víz-, belvízrendezés, öntözés, ár- és belvízvédelem. Vezetése alatt történt a Sió-árvízkapu megépítése, a regionális vízellátó és szennyvízelvezető-rendszerek megvalósítása. Gyakorlati árvízvédelmi tapasztalatait az 1965. évi dunai, valamint az 1970. évi tiszai árvíz idején vették igénybe a vízügyi szolgálat vezetői. Nyugalomba vonulását követően a Vízépítőipari Tröszt Felügyelő Bizottságának elnöke lett, tagja volt az Országos Vízgazdálkodási Kereterv szerkesztő bizottságának. Több publikált árvízi cikke mellett,

számos könyvben általa írt fejezetek, könyvszerkesztések, lektorálások jelzik szakirodalmi tevékenységét. Kétszer is megkapta a Munka Érdemrend Arany fokozatát (1965, 1970), 1981-ben Eötvös Loránd-díjat, 1996-ban pedig a Magyar Köztársaság Arany érdemkeresztje kitüntetését kapott.

+ **Kolossváry Ödön** (Átok, 1857. aug. 4. – Budapest, 1921. júl. 9.): mérnök. A műegyetem-et Budapesten és Grazban végezte 1885-ben. 1881-ben állami szolgálatba lépett, hol előbb a folyammérnökségnél, majd kerületi felügyelői minőségben működött. 1919-ben vonult nyugalomba. Behatóan foglalkozott az Alföld öntözésének kérdéseivel. Tervei nagy szerepet játszottak az alföldi öntözőművek megvalósításában. – *Főbb művei: Alföldünk öntözése (Budapest, 1899, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet aranyéremmel tüntette ki); Les travaux de regularisation (Budapest, 1900); Magyarország mederrendező és árvédelmi munkálatainak fejlődése 1899-ig (Budapest, 1905).* – *Irodalom: Magyar műszaki alkotók (Budapest, 1964), Fejér László – Marczell Ferenc: Kolossváry Ödön (1857-1921) kultúrmérnök, a hazai öntözések ügyének egyik úttörője. (Budapest, 2003).*

* **Komornoki László** (Eperjes, 1921. nov. 27. – Merseburg, 1974. máj. 27.): jogász, bányamérnök. Bányamérnöki tanulmányait megszakítva, 1945-48 között az erdélyi földgázfúrásoknál, Marosvásárhelyen gyakornok, majd visszatérve Sopronba a bányamérnöki képzés megszerzése után két éven át a Bányaműveléstani Tanszéken tanársegéd. 1952-ben a dunántúli kőolajkutatás szolgálatába lépett, ahol kiváló teljesítményeket ért el a nagylengyeli olajmező feltárása és a nagymélységű kutatófúrások terén. Élete utolsó évtizedében a kőolaj bányászat egy másik ágában, a csőtávvezeték-építés terén fejtett ki eredményes munkát. Utolsó nagy munkája, a Leuna Művek (NDK) nagy gázfogadó és redukáló állomása építésének irányítása közben érte a halál. – *Irodalom: Sárjai Gy.: K. L. (Bányászati és Kohászati Lapok, Kőolaj és Földgáz, 1974. 9. sz.).*

+ **Kovács Sebestény Aladár** (Buda, 1858. márc. 17. – Budapest, 1921. júl. 6.): mérnök, műegyetemi tanár. Tanulmányait Zürichben végezte, 1880-ban szerzett oklevelet. Külföldi tanulmányútjáról hazatérve 1881-ben lépett állami szolgálatba. Előbb a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztérium folyammérnöki osztályán dolgozott. 1889-től a temesvári folyammérnöki hivatal vezetője. 1893-ban Budapestre a vízrajzi osztályhoz helyezték át. Klimm Mihály halála után 1896-tól a József műegyetem vízépítési tanszékének h., majd 1897. jún.-tól ny. r. tanára. 1914–15-ben és 1915–16-ban az egyetemi rektora. 1921-ben nyugalomba vonult. 1912-től 1916-ig a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet elnöke. 1917-ben, a Magyarhoni Földtani Társulat Hidrológiai Szakosztályának elnökeként részt vett a Magyar Hidrológiai Társaság elődszervezetének megalakításában. Főleg az ármentesítés, valamint a vízépítési műtárgyak tervezése és építése terén ért el jelentős eredményeket. -- *Művei: A Temes-Begavölgy ármentesítése (Budapest, 1889).* – *Irodalom: Vicián Ede: K. S. A. (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlöny 1921. 34–35. sz.); Magyar műszaki alkotók (Budapest, 1964).*

* **Majorlaki József** (Pécs, 1921. júl. 26. – Pécs, 2019. febr. 15.), okl. vegyészmérnök, vízellátás-csatornázási szakmérnök, műszaki doktor. 1946-tól magánmérnök a bőrpar területén Pécsen, 1950-től Budapesten bőrpari segédanyagokkal foglalkozott a Turul Kesztyű és Bőrgyárban, 1953-ban Almásfüzitőn a kőolajfeldolgozó üzemsoport vezetője. Ezt követően 1955-ig a Komlói Szénbányák laboratóriumának alapító vezetője, majd 1959-ig a Pécsi Kokszművek üzemmérnöke. A hazai kokszolható szenek szeparálása és laboratóriumi ellenőrzése során vizsgálati módszereket dolgozott ki. 1959-től 1979-ig – nyugalomba vonulásáig – a Pécsi (Dél-dunántúli) VIZIG osztályvezetője, műszaki tanácsadója, az igazgatósági vízminőségi laboratórium megszervezője. Nevéhez fűződik a Vízkörnyezet-védelmi Szolgálat megalapozása. Foglalkozott ivóvíz-minőség javításának kérdéseivel. Fő munkaterületei: a Balaton vízminőségének problematikája, a Dráva vízminősége, házi vízszűrő-

berendezés kialakítása, ülepítés-elmélet, stb. Mintegy 40 cikket, értekezést publikált. Szerkesztője volt a *Pécsi Műszaki Szemlének*, számos tanulmánya ebben a lapban jelent meg. Társszerzője volt „*A környezetvédelem Pécsen és Baranyában*” című állapotfelmérő monográfiának. A MTESZ Baranya megyei szervezete elnökségi tagjaként, ill. alelnökként a megye szakmai fejlődését az ezredfordulóig segítette.

+ **Nagy Virgil** (Temesvár, 1859. ápr. 25. – Budapest, 1921. nov. 8.): építészmérnök, műegyetemi tanár. Tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte 1885-ben. Hosszabb ideig mint az általános művészettörténet tanársegédje működött, utóbb magántanári képesítést nyert, majd 1905-től az ókori építészet ny. r. tanára volt. Gyakorlati tervezői, építészet- és művészettörténeti írói tevékenysége egyaránt jelentős. Ő tervezte a főváros századeleji városképének legjelentősebb elemei közé tartozó Ferenc József-híd (mai Szabadság-híd) és a II. világháború alatt elpusztult Erzsébet-híd architektúráját. A Fővámtermi dunai híd architektúrája tervét ismertető tanulmányát (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlöny, XXIX., 1895), ill. az architektúra sikerült megoldását a Mérnök Egylet 1896-ban Hollán-pályadíjjal jutalmazta. Számos vidéki középületet és templomot is épített. Esztétikai-művészettörténeti tanulmányait a szaklapok közölték. – *Irodalom: Lechner Jenő: N. V. (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlöny 1921); Szily Kálmán: N. V. (Technikus, 1921 – 22. 4 – 5. sz.)*

+ **Süss Nándor** (Marburg, 1848. szept. 25. – Budapest, 1921. ápr. 1.): műszerész, a magyar finommechanikai ipar megalapítója. Régi mechanikus család sarja, 1876-ban a kolozsvári egyetemi meghívására jött Magyarországra, az Egyetemi Mechanikusi Állomás megszervezésére és vezetésére. 1884-ben „a műmechanikának Magyarországon való elterjesztése céljából” Budapesten létesített Állami Mechanikai Tanműhely országos mechanikusa, vezetője. 1890-ben a Calderoni céggel kötött megállapodást a műhely készíttette műszerek eladására s általában az intézet kereskedelmi teendőinek ellátására. 1900-ban a tanműhely megszűnt és Süss Nándor-féle Precíziós Mechanikai Intézet elnevezéssel magánvállalattá lett, majd 1918-ban ~ igazgatása mellett részvénytársasággá alakult. Ebből fejlődött ki a jelenlegi Magyar Optikai Művek (MOM). Termékeny konstruktőr, nagy képzettségű műszerész és kiváló oktató volt. Intézetének hírét leginkább az Eötvös-inga alapozta meg, melyből az első példány 1890-ben készült. Villamosbaleset áldozata lett. – *Főbb művei: A mechanika fejlődése hazánkban és külföldön (Budapest, 1886). – Irodalom: Bors Károly: 80 éves a Magyar Optikai Művek (Geodézia és Kartográfia, 1956).*

* **Tamás Ferenc** (Szentendre, 1921. dec. 9. – Székesfehérvár, 1979. aug. 14.): földmérő mérnök, főiskolai tanár. Mérnöki tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte. Pályájának első jelentősebb állomása a Földmérő és Talajvizsgáló Iroda volt, ahol a mérnökgeodéziai feladatokban szerzett gyakorlatot, és a fotogrammetria mérnökgeodéziai alkalmazásában töltött be kezdeményező szerepet. Szakírói munkásságának jelentős része erre az időszakra esik. 1963-ban került Székesfehérvárra mint a Felsőfokú Földmérési Technikum tanára. Az intézménynek az Erdészeti és Faipari Egyetem Földmérési és Földrendezői Karává történt átszervezésétől (1965) kezdve a fotogrammetriai és topográfiai tanszék vezető tanára volt. 1977-78-ban Algírban mint geodéziai-fotogrammetriai szaktanácsadó dolgozott, és tanított az oráni egyetemen. Több főiskolai jegyzetet írt. – *Irodalom: Szentesi A.: T. F. (Geodézia és Kartográfia, 1979. 6. sz.); Raum Frigyes: Magyar földmérők arcképcsarnoka (Budapest, 1984).*

* **Terplán Zénó** (Hegyeshalom, 1921. május 25. – Miskolc, 2002. január 16.) gépészmérnök, egyetemi tanár, az MTA tagja (1995). 1939 és 1943 között egyetemi hallgató volt a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Osztályán. Asszisztensként dolgozott a

József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi, majd a Budapesti Műszaki Egyetem Szállítóberendezések és Hidrogépek Tanszékén Pattantyús-Ábrahám Géza professzor mellett: 1943 márciusa és novembere között gyakornokként, 1943 decembere és 1945 augusztusa között tanársegédként, 1945 szeptembere és 1949 szeptembere között adjunktusként. A Mérnöki Továbbképző Intézet titkára, 1948-tól főtítkára Mihailich Győző professzor igazgatása mellett, ezt követően 1950-51-ben a budapesti Állami Műszaki Főiskola tanáraként a géptan, vízerőgépek és gépelemek tárgyakat oktatta. Innen útja Miskolcra vezetett, ahol vezető oktató volt a Nehézipari Műszaki Egyetem Gépelemek tanszékének tanszékvezető intézeti tanáraként, 1952-től tanszékvezető egyetemi tanárként, egyetemi tanárként) ugyancsak új státuszon. 1950. március 10. a BME műszaki doktora. 1990–1996 között a Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága elnöke, előtte, 1979-től 1990-ig tudományos titkára. Termékeny szak- és egyetemi tankönyv-író volt, munkássága a technikatörténet ápolására is kiterjedt. - *Főbb művei: Általános géptan. (Főiskolai jegyzet. ÁMF Bp. 1948), Vízerőgépek. (Főiskolai jegyzet. ÁMF Bp. 1949). Általános géptan. (Egyetemi jegyzet. NME Miskolc. 1950).* - *Irodalom: Dr. Döbröczeni Ádám: Dr. Terplán Zénó 1921–2002, Miskolc.*

+ **Zsakula Milán** (Korenica, Horváto., 1877 – Budapest, 1921. jan. 2.): gépészmérnök. Oklevelét 1900-ban a budapesti műegyetemen nyerte. Zipernowsky Károly mellett tanársegéd, utóbb adjunktus. 1910-ben műszaki doktor, 1913-tól műegyetemi magántanár. Az 1908-ban megindított Elektrotechnika c. szakfolyóiratnak 1908 – 1910-ben szerkesztője, a Magyar Elektrotechnikai Egyesületnek főtítkára. Kiváló oktatómunkája mellett jelentős szakirodalmi tevékenységet fejtett ki. Korai halálában valószínűleg szerepe volt annak a súlyos áramütésnek, mely 1920 nyarán érte. – *Főbb művei: Gleichstrommessungen (Neuruppin, 1901); Zárt mágneskörrel bíró egyphasisu transformátorok elmélete (Budapest, 1904); Wechselstromtechnik (I – IV., Wien – Leipzig, 1906); Dynamogépek... (műegyetem Jegyzet Zipernowsky előadásai nyomán, Patz Sándorral Budapest, 1908 – 1909); Izzólámpavizsgálatok... (műszaki doktori ért., Budapest, 1910); Váltakozó áramok elmélete (Dynamogépek) (Budapest, é. n.); Általános elektrotechnika (1 – 2. rész, Modern Technika, II – III., Budapest, 1912 – 13); Terület meghatározás grafikus úton (Budapest, 1920).*

75 éve, 1946-ban

+ **Kovács Sándor** (Békéscsaba, 1905. jan. 28. – Budapest, 1946. okt. 22.): épületgépész-mérnök. A Budapesti Áll. Felsőipariskolában szerzett oklevelet 1923-ban. Még ebben az évben a szerelőiparban helyezkedett el; először a Bründl János cégnél, majd Keszler Jenő és Fivére Vállalatánál dolgozott mint műszaki vezető. Épületgépészeti berendezéseket tervezett, ellátta a művezetési és ügyintézési feladatokat. Az 1920-30-as években számos új bérház, villa és középület szerelőipari munkáit tervezte. Az 1930-as évek végén a Keszler cég szerződést kötött a párizsi Crittall céggel a sugárzó mennyezet- és padlófűtés szabadalmának hazai alkalmazási jogára. Magyarországon e szabadalom alapján először ő tervezett sugárzó fűtéseket (pl. lakóépület: Stoczek, Sas, Várfok és Nyúl u.; középületek: Mester és Visegrádi u.-i OTI-SZTK- rendelők, Pók-áruházak, a Hazai Fésűsfonó kultúrterme, majd később az UVATERV székház stb.). Az új fűtési rendszer alkalmazásának hazai tapasztalatait, mérési eredményeit, tervezési adatait és részletmegoldásait átadta Ráti Márton gépészmérnöknek, jelentős segítséget nyújtva ezzel az 1941-ben megjelent Korszerű központi fűtések c. könyve vonatkozó részeinek megírásához. A háborús években számos életvédelmi létesítmény szellőző- és egészségügyi berendezését is megtervezte. Tagja volt a Mérnöki Kamarának.

+ **Samarjay Lajos** (Pozsony, 1870. márc. 26. – Budapest, 1946. aug. 14.): gépészmérnök, a MÁV elnöke, államtitkár. Pályafutását 1892-ben a Kassa-Oderbergi Vasútnál kezdte. 1910-ben a Kassa–Oderbergi Vasút ig., majd vezérig. helyettese, 1920-ban a MÁV gépészeti főosztályának vezetője, 1927–34 között a MÁV elnöke. Műszaki, tarifapolitikai és pénzügyi kérdések megoldása foglalkoztatta. Nyugdíjazása után haláláig a Közlekedési Múzeum vezetője volt. .

50 éve, 1971-ben

+ **Balogh Béla** (Debrecen, 1909. aug. 26.— Bp., 1971. febr. 12.): gépészmérnök, egyetemi tanár, a műszaki tudományok kandidátusa (1967). Oklevelét a bp.-i műegy.-en szerezte (1932). Közben nyaranként a zürichi Escher Wyss and Co. és a badeni Brown Boveri and Co. cégeknél gyakornokoskodott. Diplomája megszerzése után egy évig a bp.-i műegy. Mezőgazdasági Géptani Intézetében volt fizetéstelen gyakornok, majd a Ganz és Tsa Hajógyárban dolgozott két esztendőn át segéd munkásként, míg mérnöki, főmérnöki, majd műszaki tanácsosi beosztásokba került. 1945 után a Ganz-gyár jogutódaként működő Gh. Dej Hajógyár főkonstruktor, 1962-től kezdve az e gyárból alakult Magyar Hajó- és Darugyárban az elvi fejlesztési csoport vezetője volt. 1949-ben meghívták a bp.-i műszaki egy. -re a hajóépítés c. tárgy előadójának, majd 1953-ban egy.-i tanárrá nevezték ki a vízgépek tanszékére. Fontos szerepe volt a folyam-tengerjáró hajók és a Diesel-motoros folyami vontatóhajók tervezésében. Hajótípusait a külföldi szakirodalom is elismerte. Az egy.-en a hajómérnöki ágazatban a hajóépítés, a hajók elmélete és a hajótervezés, a járműgépész szakon a Hajók c. tárgyat adta elő, kidolgozta e tárgykörök tanmenetét, jegyzetet írt. A Mérnöki Továbbképző Intézetben szakmérnöki, továbbképző tanfolyamokat vezetett. Szakcikkei főleg a Járművek és Mezőgazdasági Gépek, valamint az Acta Technica hasábjain jelentek meg. — *F. m. Hajóépítés (I–II., egy. jegyzet, Bp., 1950 — 51); Hajótestek szerkezeti kialakítása (Bp., 1952); Vegyesépítésű hajók tervezése (Bp., 1953)» Hajók elmélete (Vikár Tamással, Bp., 1955); Hajók kormányzása (Bp., 1955); Folyami és balatoni személyhajók stabilitása (Bp., 1956); Hajótervezés (I. —II., Bp., 1965, 19 66).*

+ **Bartha Lajos** (Aranyosgyéres, 1902. márc. 12. – Budapest, 1971. aug. 10.) vegyészmérnök, timföldtechnológus, a mosonmagyaróvári timföldgyár első vezetője. 1927-ben végzett vegyészmérnökként a Műegyetemen, és még a nyáron munkába állt az Alumíniumérc Bánya és Ipar Rt.-nél. Először a gánti bauxitbánya laboratóriumában dolgozott, majd Bodajkon. A vállalat budapesti kísérleti laboratóriumában több fontos kísérletben vett részt. Hiller József, az Aluérc vezérigazgatójának kérésére utazott ki 1932 februárjában Németországba, hogy elsajátítsa a timföldgyártás technológiáját. Hazatérve Magyaróvárra költözött, és már helyi lakosként irányította a timföldgyár építését. Kezdetben cégvezető volt, 1934 szeptemberétől üzemvezető főmérnök, 1940 júniusától helyettes igazgató, majd 1941 márciusától igazgató. Szakmai tudásának elismeréseként a magyaróvári gyár vezetése mellett 1941-ben megbízták az almásfüzitői üzem építésével és irányításával is. 1944. április 14-én a súlyos beteg Hiller József vezérigazgatót a GESTAPO letartóztatta. Mauthausenbe hurcolták, ahol meghalt. Munkakörét a gyakorlatban Bartha Lajos vette át. 1954-ben a Munka Érdemrend bronz fokozatával tüntették ki. 1954. december 1-jétől a Vegyipari és Energiaügyi Minisztérium Alumíniumipari Igazgatóságán dolgozott, mint műszaki osztályvezető.

1959-ben az Alumíniumipari Tervező Intézetben volt, az almásfüzitői gyár nagybővítésének létesítményi főmérnöke.

+ **Gerő László**, Griesbach (Bálint, 1884. dec. 7. – Budapest, 1971. jan. 4.): mérnök-ezredes. Oklevelének megszerzése után az Áll. Földmérés szombathelyi felügyelőségéhez került (1907). Az I. világháború végén haditérképész; a távolfelderítő gyakorlat befejezésével Bozenben egy olyan nyomdavonat vezetője lett, amelyet a bécsi Katonai Földrajzi Intézet (MGI) állított fel a térképező szolgálat keretében. Hadi szolgálata alatt került szorosabb kapcsolatba a térképészeti fotogrammetriával és térkép sokszorosítással. Az osztrák-m. szétválás után a Honvéd Térképészeti Intézet egyik alapító tagja és az első fotogrammetriai egység vezetője Magyarországon (1919-20). Irányításával kezdte meg működését a „fotogrammetriai osztály”, majd a légiárás tilalom után a térképnyomda (1921-25). 1925 után a polgári életben hasznosította térképészeti és nyomdai ismereteit, majd a Hadtörténelmi Levéltár térképtárának volt a vezetője 1938. évi nyugdíjazásáig. 1937-ben ő rendezte a hadilevéltár első térképkiállítását. Közben Teleki Pál tanszékén egyetemi előadói munkakörben tevékenykedett és ekkor szerezte meg doktori címét. 1945 után részt vett az aktuális földmérési feladatokban (földreform, telepítés stb.). Levéltári ismereteivel segítette az akkoriban elkezdett várasatások helyének kijelölését, és jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a régi térképek alapján azonosítani lehetett a középkori Mátyás-palota helyét. – *Főbb művei: A légifényképezés a térképezés szolgálatában (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Havi Ért., Budapest, 1923); Régi térképek a m. kir. Hadtörténelmi Levéltárban (Magyar Katonai Szle, Budapest, 1931). – Irodalom: Lágyné I.: A magyar fotogrammetria évgyűrüi (Geodézia és Kartográfia, 1964. 2. sz.); Bendefy L.: A magyar földmérés 1890-1920 (Budapest, 1970); Gászó M.-Németh F.: A fotogrammetria kezdetei Magyarországon (Földmérő, 1975. 4-12. sz.).*

+ **Lindenmayer Kálmán** (Bp., 1906. szept. 18. – Bp., 1971. dec. 26.): gépészmérnök, vízügyi szakember. Felsőfokú tanulmányait a bp.-i József Műegy.-en végezte (1932). Pályáját a Fővárosi Vízműveknél segédmunkásként kezdte. Ugyanott gyakornok (1933–36), mérnök (1936–37), h. osztályvezető (1937–44). 1944. aug.-ban a vízművek káposztásmegyeri főtelepének vezetője lett. E minőségében a telep dolgozóinak segítségével sikerült megakadályoznia, hogy a német megszállók a vízszolgáltató létesítményeket tönkretegyék és az üzemanyagot elhurcolják. 1950-ben a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága Kommunális Osztályának főmérnöke, 1956-tól a Fővárosi Vízművek ig.-ja volt. Súlyos betegségéből felgyógyulva 1962 végétől haláláig a Vízművek főmérnökeként dolgozott. Irányításával létesült a káposztásmegyeri nagy felszíni vízmű. Munkásságáért 1968-ban elnyerte a Fővárosi Tanács „Pro Urbe” aranyérmét. – *Irod. L. K. (Vizgazdálkodás, 1972. jan. – febr.); L. K. (Fővárosi Közmű, 1972. jan. 3.); A város ivóvizéért. Beszélgetés L. K.-nal (Budapest, 1968. 3. sz.).*

25 éve, 1996-ban

+ **Fekete György** (Törökbecse, 1919. jún. 7. - Budapest, 1996. szept. 1.) mérnök, a nemzetközi Dunabizottság igazgatója, a folyami közlekedés és hajózás nemzetközi hírű szakembere. A II. vh.-ban frontszolgálatot teljesített (1943–1945), a Budapesti Államépítészeti Hivatal segédmérnöke, mérnöke (1945), a budapesti Műegyetem oktatója, a Közlekedéstudományi Kar vizsgabizottságának elnöke (1945–1947). A Kereskedelmi és Közlekedési Minisztérium mérnöke (1945–1955), a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium (KPM) Hajózási Főosztálya, ill. a Mahart Vezérigazgatósága építési

csoportvezetője, majd a Hajófejlesztési és Nemzetközi Csoport vezetője (1955–1960). A drezdai Friedrich List Közlekedéstudományi Főiskola vendégprofesszora (1966–1971). A BME c. egy. tanára (1977-től). A hajóosztály tanfolyamon a vízépítéstan előadója (1955-től). Az MTA–TMB önálló aspiránsa (1959–1962). Jelentős szerepet játszott a II. vh. után a magyar kikötők, hajóállomások, hajóműhelyek helyreállítási munkálataiban. Kutatóként elsősorban a folyami és a tengeri hajózás üzemi és gazdasági kérdéseivel foglalkozott. Kidolgozta a Budapest-Csepeli Nemzeti és Szabadkikötő távlati fejlesztési terveit, alapvető munkát végzett a magyarországi hajózható víziutak, a folyamszabályozás tervezési irányelveinek kialakításában. Feldolgozta a magyarországi hajózás történetét. – *Irodalom: Természettudományos és műszaki ki kicsoda? Szerk. Schneider László, Szluka Emil. (Bp., 1988), Korompai Gábor: Tíz éve hunyt el F. Gy. (Hidrológiai Közöny, 2007). Kozák Péter: <https://www.nevpont.hu/palyakep/fekete-gyorgy-0801b>*

Gyurkó János Tivadar (Budapest, 1952. jún. 23. – Békéscsaba, 1996. okt. 30.): építőmérnök, politikus. 1990 és 1994 között országgyűlési képviselő, 1993 és 1994 között környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter. 1976-ban szerkezetépítő szakon szerzett diplomát, majd 1986-ban műemlékvédelmi szakmérnöki képesítést is szerzett. Egyetemi doktori disszertációját Árpád-kori templomaink tipológiája címmel védte meg 1987-ben. 1976 és 1985 között az Építéstudományi Intézet tudományos kutatója volt, majd 1986-ban Országos Műemlékvédelmi Felügyelőségen műszaki előadóként dolgozott. 1987-ben került a Városépítési Tudományos és Tervező Intézetbe, ahol tervezőként tevékenykedett. Kutatási területe a magyar építészettörténet, az elméleti és kísérleti mechanika, valamint a műemlékvédelem (kutatás és tervezés) volt. Több, mint 20 évet foglalkozott Erdély műemlékeivel, e témakörben több írása/tanulmánya jelent meg. 1993 februárjában Antall József akkori miniszterelnök környezetvédelmi és területfejlesztési miniszterré nevezte ki, amely posztot 1994 közepéig, a kormányváltásig viselt. Miniszterként a környezetvédelmi és a műemlékvédelmi törvény tervezete illetve előkészítése volt a fő feladata és kiemelkedően fontos volt számára a Bős-Nagymarosi vízi erőmű környezeti hatásainak megakadályozása.

A Magyar Életrajzi Lexikon adatai alapján összeállította:

a

M

M

K

T

ö

r

t

é

n

e

t

i

B

i

z

o

t

t